

การน้อมนำศาสตร์พระราชาดำรงหลักสามัคคีธรรม สู่การพัฒนาศักยภาพชุมชน^{*1}

Bringing the King's Science with the Principles of unity to Develop Community Potential

ปัทมพงศ์ วงศ์ภาศรี¹ และนันธิดา จันทรศิริ²

Punnapong Wongnasri and Nantida Jansiri

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมศาสตร์¹

มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์²

Mahamakut Buddhist University, Srithammassokkaraj Campus, Thailand

Walailak University, Thailand

Corresponding Author, E-mail: punnapong479@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาวิเคราะห์และพัฒนาศักยภาพชุมชน การน้อมนำศาสตร์พระราชาดำรงหลักสามัคคีธรรมสู่การพัฒนาชุมชน 2) สร้างนวัตกรรมโดยการน้อมนำศาสตร์พระราชาดำรงหลักสามัคคีธรรมสู่การพัฒนาศักยภาพชุมชน และ 3) นำชุดองค์ความรู้จากศาสตร์พระราชาดำรงหลักสามัคคีธรรมไปอบรมชุมชน ให้เกิดการเปลี่ยนแปลง สร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนเผยแพร่ผ่านสื่อต่างๆ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก การประชุมเชิงปฏิบัติการ การจัดทำกลุ่มสนทนา เพื่อหาข้อมูลในการสนับสนุนการวิจัย วิเคราะห์เนื้อหา นำเสนอผลวิจัยแบบพรรณนาวิเคราะห์

ผลการวิจัยพบว่า

1. ผลการวิเคราะห์และพัฒนาศักยภาพชุมชนตามแนวทาง SWOT ของชุมชนบ้าน ถ้าฝั่งพบว่า ผู้นำมีคุณลักษณะของความเป็นผู้นำสูง ด้านการจัดการชุมชนที่มาจากการรวมกลุ่มกันของชาวบ้านในพื้นที่หมู่บ้านใกล้เคียง ด้านงบประมาณและเสริมสร้างความเข้มแข็งจากภายในสู่ภายนอกได้ ปัจจัยภายนอกด้านเครือข่าย พบว่า มีเครือข่ายที่ให้การสนับสนุนความเข้มแข็งของชุมชนจากภายนอกหลายหน่วยงาน มีแนวคิดสำคัญอยู่บนพื้นฐานของการดึงเอาทรัพยากรภายในชุมชนที่มีอยู่มาพัฒนาต่อยอด โดยเฉพาะการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ การนำมาใช้ประโยชน์เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว

^{*}ได้รับบทความ: 28 กรกฎาคม 2564; แก้ไขบทความ: 3 กันยายน 2564; ตอรับตีพิมพ์: 15 กุมภาพันธ์ 2565

Received: July 28, 2021; Revised: September 3, 2021; Accepted: February 15, 2022

¹ กองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม (กสว.) ผ่านสถาบันวิจัยฐานสังวร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

2. การสร้างนวัตกรรมโดยการน้อมนำศาสตร์พระราชาด้วยหลักสามัคคีธรรมสู่การพัฒนา ศักยภาพชุมชน ปัจจัยขับเคลื่อนที่สำคัญคือ ความสามัคคีร่วมมือร่วมใจกันอันเกิดจากแรงผลักดันจาก ภายใน แรงสนับสนุนจากภายนอก โดยเป้าหมายความเข้มแข็งของชุมชนโดยบูรณาการหลักสามัคคีธรรม ในกระบวนการพัฒนาศักยภาพชุมชนทั้งภายในและภายนอก ประกอบด้วย ด้านความประนีประนอมและ การประสานประโยชน์ ด้านความร่วมมือในการปฏิบัติงาน ด้านความร่วมมือและความพร้อมเพรียงในการ ประชุม และด้านความรับผิดชอบต่อหน้าที่ทั้งส่วนตนและส่วนรวม

3. การนำชุดองค์ความรู้จากศาสตร์พระราชาด้วยหลักสามัคคีธรรมไปอบรมชุมชนคือ การน้อมนำ ศาสตร์พระราชาด้วยหลักสามัคคีธรรมสู่การพัฒนา ศักยภาพชุมชนที่ได้จากการวิจัยไปสู่การเผยแพร่เพื่อ นำไปสู่การปฏิบัติต่อไป

คำสำคัญ: ศาสตร์พระราชา; หลักสามัคคีธรรม; การพัฒนาชุมชน

Abstract

This research has the objectives to: 1) analyze and develop the community capacity in applying the King's philosophy with the harmony principle to community development, 2) to create innovation integrated the King's philosophy with the harmony principle to community development, 3) to bring the knowledge sets from the King's philosophy with the harmony principle to train people to get some changes and increase the community capacity through multiple media publishment. This research was conducted by qualitative research by in-depth interview, focus group discussion and workshop to find out qualitative data and content analysis for qualitative data including to produce the research findings by descriptive analysis.

The results have been found as the followings:

1. Results of the analysis and development of community potential according to the SWOT guidelines of the home community bee cave found that leaders have high leadership qualities. In terms of community management that comes from the gathering of villagers in the area and neighboring villages community forest conservation has been established in terms of budget and strength from the inside out. It was found that there are networks that support the strength of the community from various external agencies. External factors have an important concept based on the extraction of resources with in the community to develop further, especially for the conservation of natural resources.

and the use of benefits to promote tourism.

2. Creation of innovation by introducing the King's science with the principles of solidarity to the development of community potential. The important driving factor of the community is unity and cooperation arising from internal and external forces, aiming to achieve the goal of strengthen the community by integrating the principles of solidarity in the process of developing community potential both internally and externally. Which consists of in terms of compromise and harmonization cooperation in operation on cooperation and unison in the meeting and responsibility for both personal and public duties.

3. Bringing the knowledge set from the King's science with the principles of solidarity to community training is to bring the King's science with the principles of solidarity to develop community potential from research into dissemination for further practice.

Keywords: King's Philosophy; Harmony Principle; Community Development

1. บทนำ

ในบริบทสังคมไทยปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงไปจากอดีตอย่างเห็นได้ชัด โดยเฉพาะการมุ่งเน้นความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่นิยมวัตถุนิยมภายใต้ระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยม ในขณะที่รัฐเองจะเน้นการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจเพื่อสนับสนุนและยกระดับฐานะทางเศรษฐกิจของประเทศให้สูงขึ้น ประชาชนที่มีศักยภาพสูงสามารถแสวงหาผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจได้สูงขึ้นเช่นกัน อย่างไรก็ตามผลสืบเนื่องจากความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจดังกล่าวนี้ ได้ก่อให้เกิดผลกระทบต่อความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจและทางสังคม ดังเช่น ความแตกต่างของรายได้ระหว่างคนรวยและคนจน คุณภาพชีวิตของประชาชนจึงแตกต่างกัน การดิ้นรนเพื่อความอยู่รอดทางเศรษฐกิจและสังคมจึงมีหลายรูปแบบ ซึ่งบางรูปแบบได้ก่อให้เกิดปัญหาทางสังคมในมิติต่างๆ

ที่มีแนวโน้มทำให้สังคมอ่อนแอลง ดังจะเห็นได้จากปัญหาความยากจน ปัญหายาเสพติด ปัญหาการพนัน เป็นต้น

ปัญหาอันเกิดจากการพัฒนาที่ก่อให้เกิดปัญหาทางเศรษฐกิจที่ส่งผลให้ประชาชนมีความยากลำบากในการดำรงชีวิตทางเศรษฐกิจ กล่าวคือ จังหวัดหนองบัวลำภู เป็นจังหวัดที่พบว่าประสบปัญหารายได้ต่อหัวต่ำที่สุดในประเทศไทย ซึ่งแสดงให้เห็นถึงการเข้าถึงการพัฒนาทางเศรษฐกิจมีความแตกต่างกันมากกับพื้นที่อื่นๆ สะท้อนให้เห็นถึงวิถีชีวิตหรือการปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ทางเศรษฐกิจในด้านการประกอบอาชีพที่แสวงหารายได้ที่ยังพบว่ามีอยู่น้อยมาก ทำให้การดำรงชีวิตของประชาชนในพื้นที่ที่มีปัญหาในบริบทที่ต้องใช้เงินเป็นปัจจัยสำคัญในการดำรงชีพ นอกจากนี้ จังหวัดสระแก้ว พบว่า เป็นจังหวัดที่ประชาชนเข้าถึง

สวัสดิการของรัฐได้น้อยโดยเฉพาะแรงงานหญิงนอกระบบ (แผนพัฒนาจังหวัดสระแก้ว พ.ศ. 2561-2564 (2561, หน้า 8) ซึ่งส่งผลให้มีรายได้ไม่เพียงพอต่อการดำรงชีวิตที่ยังคงมีความเสี่ยงในมิติอื่นๆ เช่น การเข้าถึงสวัสดิการทางสังคมด้านการดูแลสุขภาพ การรักษาพยาบาล การเลี้ยงดูบุตร เป็นต้น

สำหรับในบางพื้นที่ที่มีปัญหาทางด้านสังคมที่ทวีความรุนแรงมากขึ้นและก่อให้เกิดปัญหาอื่นๆ ตามมาได้อีก ดังเช่น จังหวัดยโสธรมีปัญหาการพนันที่ทำให้ชุมชนไม่ได้รับการพัฒนาที่ยั่งยืน คนส่วนใหญ่นิยมการเล่นการพนันเพื่อหวังผลประโยชน์ทางลัด ซึ่งอาจจะนำไปสู่ความหายนะได้ในที่สุด การดิ้นรนด้วยรูปแบบนี้เพื่อให้สามารถดำรงชีวิตได้ในบริบทของการพัฒนาทางเศรษฐกิจส่งผลให้คนในชุมชน ไม่เห็นความสำคัญของการพึ่งพาอาศัยกัน ขาดการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน อันนำมาสู่ปัญหาต่างๆ เช่น ปัญหาหนี้นอกระบบ ปัญหาครอบครัว ปัญหาสังคม เป็นต้น นอกจากนี้ ปัญหาใหญ่อีกปัญหาหนึ่งที่ส่งผลกระทบอย่างมากต่อสังคม คือ ปัญหายาเสพติด โดยพบว่าจังหวัดนครปฐมเป็นแหล่งพักพิงยาเสพติด เพื่อรอส่งต่อไปยังจังหวัดใกล้เคียง จากสถานการณ์รายงานผลของศูนย์อำนวยการพลังแผ่นดินเอาชนะยาเสพติด จังหวัดนครปฐม จะพบว่ามี การจับกุมทั้งคดีเสพ ค้ายาเสพติดเป็นจำนวนมาก ส่งเข้าสู่กระบวนการบำบัดรักษา การต้องโทษ และผู้เสพและผู้ติดยาเสพติดส่วนใหญ่เป็นเยาวชน ที่อยู่ในช่วงกำลังศึกษาเล่าเรียนทั้งในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานและระดับอุดมศึกษา (ศูนย์อำนวยการพลังแผ่นดิน

เอาชนะยาเสพติดแห่งชาติ) นอกจากนี้ จังหวัดนครปฐมยังเป็นหนึ่งในจังหวัดปริณทลที่เน้นการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจและมีลักษณะเป็นสังคมกึ่งเมืองที่ประสบปัญหาการแพร่ระบาดของยาเสพติดจากการมีผู้จำหน่ายและเสพติดอยู่ในพื้นที่สูง ซึ่งสร้างปัญหาต่อคนในชุมชนเกิดความไม่ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ปัญหาการว่างงาน และปัญหาครอบครัวสูง (กลุ่มงานยุทธศาสตร์และข้อมูลเพื่อการพัฒนาจังหวัดนครปฐม, 2561, หน้า 111)

จากประเด็นปัญหาดังกล่าว เพื่อให้การแก้ไขปัญหามีประสิทธิภาพประสบความสำเร็จจึงไม่สามารถดำเนินการได้โดยลำพัง ความร่วมมือจะเป็นแนวทางของความสำเร็จ คณะผู้วิจัยจึงน้อมนำศาสตร์พระราชาทามหลักสามัคคีธรรม โดยชุมชนเป็นตัวแสดงหลักที่สามารถเข้ามาร่วมด้วยช่วยกันในการแก้ไขปัญหานั้นได้ คณะผู้วิจัยมีความสนใจที่จะเข้าไปศึกษาเพื่อสร้างเครื่องมือป้องกันภัยจากปัญหาทางเศรษฐกิจและปัญหาทางสังคม ผ่านการสร้างเครือข่ายจิตอาสาประชารัฐที่สมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 10 มีพระราชประสงค์ให้จัดตั้งขึ้นทั่วประเทศ เพื่อการปลูกฝัง ส่งเสริมหรือพัฒนาจิตอาสาเพื่อสร้างจิตสำนึกสาธารณะ เพื่อประโยชน์ของส่วนรวมมากกว่าส่วนตน ซึ่งคณะผู้วิจัยจะนำจิตอาสาเข้าไปเสริมสร้างความร่วมมือกับคนชุมชนผ่านศาสตร์พระราชาคือ การเข้าใจ เข้าถึง และพัฒนาที่สอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาลและยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ในประเด็นที่ 4 ด้านความมั่นคงข้อ 4.2 ที่เน้นการน้อมนำศาสตร์พระราชามาประยุกต์ใช้พร้อมด้วยการนำหลักสามัคคีธรรม อันหมายถึงความพร้อมเพรียงกันมี

น้ำหนึ่งใจเดียวกัน มีความพอใจร่วมกันพร้อมใจกัน (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), 2546) เข้ามาพัฒนาความร่วมมือของชุมชน เพื่อเสริมสร้างให้ชุมชนมีความร่วมมือที่จะป้องกันปัญหาดังกล่าวได้อย่างยั่งยืน อันจะเกิดประโยชน์สูงสุดต่อคนในชุมชน และสามารถนำรูปแบบการพัฒนานี้ไปประยุกต์ใช้ในพื้นที่อื่นๆ ทั่วประเทศโดยการใช้อัตนชาติในพื้นที่จังหวัดนครปฐมเพื่อป้องกันปัญหาสังคม ใช้การลดปัญหาความเหลื่อมล้ำและพัฒนาคุณภาพชีวิตในจังหวัดหนองบัวลำภู ใช้การจัดสวัสดิการชุมชนในจังหวัดสระแก้ว โดยการนำศาสตร์พระราชา คือ ทฤษฎีศาสตร์พระราชาอัน ประกอบด้วย การเข้าใจ เข้าถึง พัฒนา ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 ที่พระองค์ทรงใช้เป็นเครื่องมือในการทรงงานผ่านโครงการในพระราชดำริกว่า 4,000 โครงการ ซึ่งทำให้ชุมชนเกิดการพัฒนายั่งยืน (สุรัสวดี หุ่นพยนต์, 2556, หน้า 1-39) อันสอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ในประเด็นความมั่นคง ข้อ 4.2 พร้อมทั้งนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา คือ หลักสามัคคีธรรม หมายถึง ความพร้อมเพียงของหมู่ เป็นเหตุแห่งสุข และการสนับสนุนพร้อมเพรียงกัน มาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาศักยภาพชุมชนให้เหมาะสม (มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, 2553)

ด้วยเหตุนี้ คณะผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาการน้อมนำศาสตร์พระราชาด้วยหลักสามัคคีธรรมสู่การพัฒนาศักยภาพชุมชนในพื้นที่ที่ประสบความสำเร็จแล้วไปศึกษาว่า ชุมชนที่ประสบความสำเร็จนั้นเขามีหลักการปฏิบัติอย่างไร โดยใช้รูปแบบการวิจัยแบบ (par) โดยการเข้าไปมีส่วนร่วมแล้ว

ถอดบทเรียนจากชุมชนที่ประสบความสำเร็จ โดยดูว่าชุมชนมีหลักการบริหารจัดการชุมชนอย่างไร โดยผู้วิจัยได้เข้าไปถอดบทเรียนจากชุมชนที่ประสบความสำเร็จ 1 ชุมชน โดยชุมชนเหล่านั้นได้รับรางวัลซึ่งอยู่ในพื้นที่จังหวัดสุราษฎร์ธานี จำนวน 1 ชุมชน แล้วนำมาดำเนินการกับกลุ่มชุมชนที่เป็นเป้าหมายจำนวน 1 ชุมชนต้นแบบ โดยการนำศาสตร์พระราชาตามหลักสามัคคีธรรมมาประยุกต์ใช้ต่อไปโดยกำหนดตามวัตถุประสงค์ในข้อที่ 1 เพื่อศึกษาวิเคราะห์และพัฒนาศักยภาพชุมชน ต่อจากนั้นก็สร้างนวัตกรรมโดยการน้อมนำศาสตร์พระราชาด้วยหลักสามัคคีธรรมสู่การพัฒนาศักยภาพชุมชนโดยนำหลักศาสตร์พระราชาเข้าไปเพื่อให้ได้นวัตกรรม เมื่อได้นวัตกรรมแล้วนำชุดองค์ความรู้จากศาสตร์พระราชาด้วยหลักสามัคคีธรรมไปอบรมชุมชน เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนและเผยแพร่ผ่านสื่อต่างๆ ต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาวิเคราะห์และพัฒนาศักยภาพชุมชน การน้อมนำศาสตร์พระราชาด้วยหลักสามัคคีธรรมสู่การพัฒนาชุมชน
2. เพื่อสร้างนวัตกรรมโดยการน้อมนำศาสตร์พระราชาด้วยหลักสามัคคีธรรมสู่การพัฒนาศักยภาพชุมชน
3. เพื่อนำชุดองค์ความรู้จากศาสตร์พระราชาด้วยหลักสามัคคีธรรมไปอบรมชุมชน เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง สร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนและเผยแพร่ผ่านสื่อต่างๆ

3. วิธิดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบการมีส่วนร่วม (PAR) และดำเนินการวิจัยโดยใช้วิธีการวิจัยในเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

พื้นที่และกลุ่มเป้าหมายตำบลบางโป้ง เป็นตำบลในอำเภอเมือง มีจำนวนประชากรจำนวน 2,344 คน ประกอบด้วย 5 หมู่บ้าน จำนวนครัวเรือน 984 หลังคาเรือน ข้าราชการการเมืองในชุมชน ข้าราชการประจำ ในส่วนราชการที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาศักยภาพชุมชน ประธานชุมชน และคณะกรรมการชุมชน ข้าราชการส่วนท้องถิ่น ประชาชนในชุมชนที่เกี่ยวข้อง ราษฎรชุมชน นักวิชาการด้านวัดผลประเมินผล และพระภิกษุสงฆ์

เครื่องมือการวิจัย แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured interview of formal interview) ในทุกระยะของการวิจัย ผู้วิจัยจะใช้เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง หรือการสัมภาษณ์แบบเป็นทางการ (Structured interview or formal interview) (สุภางค์ จันทวานิช, 2549) แบบสนทนากลุ่ม ผู้วิจัยจะใช้แบบสนทนากลุ่มที่มีการกำหนดข้อคำถามให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยตนเอง ดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์ การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม การสนทนากลุ่ม การประชุมเชิงปฏิบัติการ และศึกษาจากเอกสาร นำข้อมูลทั้งหมดมาสังเคราะห์ สรุปผลการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูลการสัมภาษณ์ มีวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการจัดทำหนังสือขอความ

อนุเคราะห์เก็บข้อมูลการสัมภาษณ์เชิงลึก คณะผู้วิจัยลงพื้นที่เก็บข้อมูลในพื้นที่และกลุ่มเป้าหมายตามวัตถุประสงค์การวิจัยการสัมภาษณ์ และคณะผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้มาสรุป เรียบเรียง และวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์การวิจัยการเก็บรวบรวมข้อมูลการสนทนากลุ่ม มีวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล การจัดทำหนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูล การสนทนากลุ่ม คณะผู้วิจัยลงพื้นที่เก็บข้อมูลในพื้นที่และกลุ่มเป้าหมายตามวัตถุประสงค์การวิจัยการสัมภาษณ์ และคณะผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้มาสรุป เรียบเรียง และวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์การวิจัย และการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการประชุมเชิงปฏิบัติการ มีวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

4. สรุปผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์และพัฒนาศักยภาพชุมชน การน้อมนำศาสตร์พระราชากับหลักสามัคคีธรรมสู่การพัฒนาชุมชน ผลการวิเคราะห์และพัฒนาศักยภาพชุมชนตามแนวทาง SWOT ของชุมชนบ้าน ถ้ำผึ้ง ประกอบด้วย ปัจจัยภายใน ด้านผู้นำ พบว่า ผู้นำมีคุณลักษณะของความเป็นผู้นำสูง โดยผู้นำมีหลายระดับ ตั้งแต่ระดับหมู่บ้าน ผู้นำท้องที่ ผู้นำท้องถิ่น อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน เป็นต้น ที่มีเป้าหมายเพื่อการพัฒนาชุมชนบ้านถ้ำผึ้งให้เข้มแข็งปัจจัยภายในด้านการจัดการชุมชนที่มาจากความร่วมมือกันของชาวบ้านในพื้นที่และหมู่บ้านใกล้เคียง มีการจัดตั้งอนุรักษ์ป่าชุมชน กลุ่มท่องเที่ยวเชิงนิเวศและกลุ่มอื่นๆ ที่เข้มแข็งขึ้น ส่งผลให้หน่วยงานภาครัฐเอกชน เข้ามา มีการสนับสนุนทั้งเชิงวิชาการ

งบประมาณ และเสริมสร้างความเข้มแข็งจากภายในสู่ภายนอกได้ ปัจจัยภายนอก ด้านเครือข่ายพบว่าชุมชนบ้านถ้ำผึ้ง มีเครือข่ายที่ให้การสนับสนุนความเข้มแข็งของชุมชนจากภายนอกหลายหน่วยงาน ในหลายด้าน เช่น ด้านส่งเสริมการท่องเที่ยว ด้านการสนับสนุนงบประมาณ การสนับสนุนความรู้ รวมถึงการประชาสัมพันธ์ชุมชนให้เป็นที่รู้จัก เป็นต้น ในอีกด้านหนึ่ง คือ ปัจจัยภายนอก ด้านการบริหารทรัพยากรของชุมชนบ้านถ้ำผึ้ง มีแนวคิดสำคัญอยู่บนพื้นฐานของการดึงเอาทรัพยากรภายในชุมชนที่มีอยู่มาพัฒนาต่อยอดโดยเฉพาะอย่างยิ่งเพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และการนำมาใช้ประโยชน์เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว และการพัฒนาผลิตภัณฑ์ในรูปแบบต่างๆ ที่หลากหลาย โดยความร่วมมือกันของผู้นำและประชาชนจากศักยภาพของชุมชนดังกล่าวนี้ จึงนำไปสู่การพัฒนาโมเดลชุมชนเข้มแข็งของชุมชนบ้านถ้ำผึ้ง ประกอบด้วย ปัจจัยความสำเร็จจากปัจจัยภายในความร่วมมือระหว่างผู้นำและประชาชนในพื้นที่โดยมีประเด็นปัจจัยย่อย ได้แก่ การรวมกลุ่ม การสร้างจิตสำนึกร่วม และการสร้างเครือข่ายบริหารจัดการภายในชุมชนอีกมุมหนึ่งคือปัจจัยความสำเร็จจากปัจจัยภายนอก เน้นด้านการสนับสนุนจากภายนอกชุมชน ได้แก่ การสนับสนุนการบริหารจัดการกลุ่มการร่วมผลักดันเป้าหมายของชุมชน การสนับสนุนศักยภาพชุมชนให้เข้มแข็ง

2. ผลการสร้างนวัตกรรมโดยการน้อมนำศาสตร์พระราชาดำรงหลักสามัคคีธรรมสู่การพัฒนาศักยภาพชุมชน จากการวิเคราะห์ชุมชนต้นแบบบ้านถ้ำผึ้งที่มีการพัฒนาชุมชนได้อย่างเข้มแข็ง

ซึ่งได้พัฒนาโมเดลของการพัฒนาชุมชนเข้มแข็งเพื่อนำไปสู่การพัฒนาศักยภาพของชุมชนให้เข้มแข็งโดยน้อมนำศาสตร์พระราชานำมาบูรณาการโดยอาศัยหลักสามัคคีธรรมสู่การพัฒนาศักยภาพชุมชนกับชุมชนบางไผ่ ประกอบด้วย ด้านความประนีประนอมและการประสานประโยชน์ ด้านความร่วมมือในการปฏิบัติงาน ด้านความร่วมมือและความพร้อมเพรียงในการประชุม และด้านความรับผิดชอบต่อนานาที่ทั้งส่วนตนและส่วนรวม ซึ่งถูกนำไปรวมกับโมเดลของการพัฒนาชุมชนเข้มแข็งของชุมชนบ้านถ้ำผึ้ง เกิดเป็นโมเดลใหม่ของการน้อมนำหลักสามัคคีธรรมสู่การพัฒนาศักยภาพชุมชนที่ได้นำมาประยุกต์ใช้กับชุมชนบางไผ่ทำให้เห็นว่าปัจจัยขับเคลื่อนที่สำคัญของชุมชนที่ประสบความสำเร็จคือ ความสามัคคีร่วมมือร่วมใจกันอันเกิดจากแรงผลักดันจากภายในแรงสนับสนุนจากภายนอกโดยมุ่งไปยังเป้าหมายความเข้มแข็งของชุมชน ผลจากการพัฒนานวัตกรรมโดยการน้อมนำศาสตร์พระราชาดำรงหลักสามัคคีธรรมสู่การพัฒนาศักยภาพชุมชนได้สะท้อนให้เห็นผลของการนำนวัตกรรมดังกล่าวนี้ไปประยุกต์ใช้ในมุมมองด้านความเหมาะสมที่พบว่าเหมาะสมเป็นอย่างมากที่จะพัฒนาศักยภาพให้ชุมชนบางไผ่ได้มีศักยภาพมากยิ่งขึ้นและนำไปสู่ความเป็นชุมชนที่เข้มแข็ง และเป็นแบบอย่างแก่ชุมชนต่างๆ ได้ต่อไปในอนาคต และเหมาะสมต่อการนำมาพัฒนาเป็นนโยบายและโมเดลต้นแบบของชุมชน

3. การนำชุดองค์ความรู้จากศาสตร์พระราชาดำรงหลักสามัคคีธรรมไปอบรมชุมชนเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง สร้างความเข้มแข็งให้

กับชุมชนและเผยแพร่ผ่านสื่อต่างๆ ความสำเร็จของการพัฒนาชุมชนที่เข้มแข็งคือ การน้อมนำหลักสามัคคีธรรมสู่การพัฒนาศักยภาพชุมชนเพื่อสนับสนุนให้เกิดทั้งศักยภาพในและการสนับสนุนจากภายนอกชุมชน ด้านศักยภาพภายใน ประกอบด้วย ความร่วมมือระหว่างผู้นำและสมาชิกในชุมชน ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญต่อการพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็ง โดยต้องอาศัยปัจจัยการรวมกลุ่ม เพื่อให้เกิดความร่วมมือในการผลักดันเป้าหมายของชุมชน นอกจากนี้ การสร้างจิตสำนึกร่วมยังมีความสำคัญต่อการร่วมกันอย่างหนักแน่นต่อการพัฒนาชุมชนในหลากหลายมิติเพื่อสร้างชุมชนที่ยั่งยืน และปัจจัยที่สำคัญอีกประการหนึ่งนั่นคือ การสร้างเครือข่ายบริหารจัดการภายในชุมชน เพื่อให้เกิดการทำงานประสานกันอย่างชัดเจน ตามศักยภาพของแต่ละคนแต่ละฝ่ายเพื่อให้สามารถบริหารชุมชนให้เข้มแข็งในหลายด้าน ทั้งนี้ ความสำเร็จจะเกิดขึ้นได้ต้องอาศัยหลักสามัคคีธรรมโดยเฉพาะอย่างยิ่งความรับผิดชอบต่อนหน้าที่ทั้งต่อตนเองและส่วนรวมและความร่วมมือในการประชุมอย่างพร้อมเพรียงกันเพื่อการเสนอแนวคิด รับรู้แนวทางการพัฒนาชุมชน รวมถึงการหาแนวทางในการพัฒนาชุมชนร่วมกัน ด้านศักยภาพภายนอกชุมชน ประกอบด้วย การสนับสนุนจากภายนอก ที่สำคัญคือการสนับสนุนให้ชุมชนมีศักยภาพที่สูงขึ้น เพื่อบรรลุเป้าหมายได้ง่ายขึ้น โดยมีปัจจัยสำคัญในด้านการสนับสนุนการบริหารจัดการกลุ่ม การร่วมผลักดันเป้าหมายของชุมชน และการสนับสนุนศักยภาพของชุมชนให้เข้มแข็ง ในด้านศักยภาพภายนอกชุมชนนี้จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีความหมายของ

ทั้งภาครัฐและภาคเอกชนให้ความสำคัญกับชุมชนและเข้ามามีบทบาทสำคัญในการสนับสนุน ส่งเสริมและขับเคลื่อนนโยบาย เสริมกลไก และอำนวยความสะดวกให้ชุมชนเข้าถึงเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุดในหลายด้าน ดังเช่น ด้านการสนับสนุนความรู้ งบประมาณ เทคโนโลยี เป็นต้น ปัจจัยด้านความร่วมมือจึงมีความสำคัญในการปฏิบัติงานร่วมกันระหว่างชุมชนและเครือข่ายจากภายนอก ประสานงานกันอย่างเข้าใจเป้าหมายร่วมกัน มีการวางแผนและพัฒนาาร่วมกันตามหลักสามัคคีธรรม และการประนีประนอมและประสานประโยชน์ร่วมกัน เพื่อให้ทั้งสองฝ่ายได้รับประโยชน์ที่ไม่ขัดแย้งกันในผลประโยชน์ระหว่างกัน

5. อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์และพัฒนาศักยภาพชุมชนตามแนวทาง SWOT ของชุมชนบ้านถ้ำผึ้งนำไปสู่การพัฒนาโมเดลชุมชนเข้มแข็งของชุมชนบ้านถ้ำผึ้ง อันประกอบด้วยปัจจัยความสำเร็จจากปัจจัยภายในความร่วมมือระหว่างผู้นำและประชาชนในพื้นที่ โดยมีประเด็นปัจจัยย่อย ได้แก่ การรวมกลุ่ม การสร้างจิตสำนึกร่วม และการสร้างเครือข่ายบริหารจัดการภายในชุมชนอีกมุมหนึ่งคือ ปัจจัยความสำเร็จจากปัจจัยภายนอก เน้นด้านการสนับสนุนจากภายนอกชุมชน ได้แก่ การสนับสนุนการบริหารจัดการกลุ่มการร่วมผลักดันเป้าหมายของชุมชน และการสนับสนุนศักยภาพชุมชนให้เข้มแข็ง

ปัจจัยความสำเร็จภายใน ด้านการรวมกลุ่มเป็นกระบวนการหนึ่งของการเสริมพลังชุมชน

ที่ส่งผลให้ผู้นำและประชาชนในชุมชนได้มารวมตัวกันเพื่อการพัฒนาชุมชนร่วมกันให้ประสบความสำเร็จ สอดคล้องกับที่ Freire (1972) ได้ให้หมายรวมถึงการแลกเปลี่ยนเรียนรู้โดยผ่านการจัดตั้งนำไปสู่การใช้อำนาจเชิงบวกเพื่อการเคลื่อนไหวและเปลี่ยนแปลง ที่มีเป้าหมายในการฟื้นฟูศักดิ์ศรีและเกียรติภูมิของความเป็นมนุษย์ ความยุติธรรม การดำรงชีพที่ดีกว่าเดิม เช่นเดียวกับที่ Laverack (2007a, p. 20; p. 29) ได้นิยามการเสริมพลังชุมชนในแง่หนึ่งว่าเป็นกระบวนการที่ชุมชนได้สร้างสิ่งมีค่า คุณลักษณะที่จะทำให้พวกเขามีอำนาจในการกำหนดชีวิตของพวกเขาเอง มีความตั้งใจอย่างชัดเจนที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงทางสังคม/การเมือง โดยผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในนโยบายสาธารณะ การตัดสินใจของรัฐ และการกระจายทรัพยากร นอกจากนี้ในการจัดตั้งองค์กรชุมชนขึ้นมาแสดงให้เห็นถึงความสามารถของชุมชนในการกำหนดโครงสร้างและระดมกำลังคนเพื่อก่อให้เกิดการบรรลุเป้าประสงค์ ประชาชนเข้าร่วมตัดสินใจและแก้ไขปัญหา โดยวางอยู่บนพื้นฐานของการกำหนดสิ่งต่างๆ ด้วยตัวของพวกเขาเอง (self-determination) (Laverack, 2007a, p. 22) นอกจากนี้ การรวมกลุ่มยังสะท้อนให้เห็นมุมมองของชุมชนที่น่าสนใจมากขึ้น ดังเช่นชุมชนบ้านถ้ำผิงที่กลายเป็นชุมชนท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เนื่องจากมีกลุ่มการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเกิดขึ้น และส่งผลให้กลุ่มอื่นๆ ในชุมชนได้รับประโยชน์ร่วมกัน ดังคำกล่าวของตัวแทนกรรมการ (ฝ่ายผลิตภัณฑ์) ท่านหนึ่งที่ว่า “...แต่เดิมชาวบ้านที่นี่มีพืชพรรณทางการเกษตรแต่ด้วยความที่

ชุมชนบ้านถ้ำผิงตั้งอยู่ริมเขา และชาวบ้านก็มีกันแทบทุกหลัง แต่ภายหลังเมื่อมีผู้นำชุมชนและชาวบ้าน รวมกลุ่มกันจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ขึ้นมา ทำให้เป็นจุดสนใจแก่นักท่องเที่ยวต่างที่ทางกลุ่มผลิตภัณฑ์ กลุ่มแม่บ้านของชุมชนบ้านถ้ำผิงจึงเรียนรู้วิธีการทำไ้ปลาแห้ง เรียนรู้วิธีการทำผ้ามัดย้อม การทำกล้วยฉาบร่วมกัน ให้สิ่งเหล่านี้ไม่เน่าเสีย และเมื่อเรียนรู้วิธีการถนอมอาหารและแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์หลักของชุมชนได้แล้วนั้น เมื่อกลุ่มนักท่องเที่ยวเข้ามาพัก กลุ่มที่ดูแลเรื่องผลิตภัณฑ์ของชุมชนก็นำสิ่งที่เกิดจากการแปรรูปไปจำหน่ายแก่นักท่องเที่ยว จนนำมาสู่การสร้างรายได้ให้แก่กลุ่มได้อย่างต่อเนื่อง...” (ตัวแทนกรรมการ (ฝ่ายผลิตภัณฑ์), ผู้ให้สัมภาษณ์, 10 พฤศจิกายน 2563)

ปัจจัยความสำเร็จภายใน การสร้างจิตสำนึกร่วม เป็นกระบวนการที่สำคัญหนึ่งของผู้นำและประชาชนในชุมชนที่เห็นความสำคัญของพื้นที่และพัฒนาให้ชุมชนมีศักยภาพสูงขึ้น สอดคล้องกับแนวคิดการเสริมพลังชุมชนในด้านการที่สมาชิกของชุมชนได้ร่วมมือกัน อันจะทำให้พวกเขาเพิ่มอิทธิพล เพิ่มการควบคุม และสามารถตัดสินใจเกี่ยวกับเรื่องที่ส่งผลกระทบต่อผลประโยชน์ของพวกเขา โดยสมาชิกต่างมีผลประโยชน์ร่วมอย่างเพียงพอ (sufficient commonality of interests) จนสามารถสร้างแรงจูงใจให้พวกเขาเกิดการกระทำร่วมได้ (Brinkerhoff & Azfar, 2006, pp. 585-607) และนำไปสู่ปฏิบัติการของชุมชนซึ่งเป็นกระบวนการที่ชุมชนเป็นเจ้าของประเด็นปัญหาที่พวกเขาสนใจ ในการแก้ไขปัญหา

กระทำการมีส่วนร่วม การสร้างขีดความสามารถ และการพัฒนาชุมชน (Laverack, 2007a, p. 22) นอกจากนี้การสร้างจิตสำนึกร่วมถือเป็นปัจจัยนำทางสู่ความสำเร็จ ดังคำให้สัมภาษณ์ของตัวแทนไกด์นำเที่ยวท่านหนึ่งที่กล่าวว่า “...หากผู้นำประชาชน และถึงทุกคนในชุมชนไม่ได้สมัครสมานสามัคคีกลมเกลียวกันแล้วนั้น ยากที่จะรวมกลุ่มขึ้นมากลายเป็นการสร้างผลิตภัณฑ์ การสร้างอาชีพ จนกระทั่งสร้างที่พัก กลายมาเป็นรายได้สู่ชุมชนอย่างทุกวันนี้ได้ และจากสิ่งเหล่านี้นำมาสู่แหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์แห่งหนึ่งที่มีสร้างชื่อเสียงให้แก่คนในชุมชนมาอย่างยาวนาน...” (ตัวแทนไกด์นำเที่ยว, ผู้ให้สัมภาษณ์, 10 พฤศจิกายน 2563)

ปัจจัยความสำเร็จภายใน การสร้างเครือข่ายบริหารจัดการภายในชุมชน เป็นการสร้างโครงสร้างและกระบวนการบริหารจัดการชุมชนร่วมกันของผู้นำและประชาชนในชุมชน โดยอาศัยหลักการมีส่วนร่วมของประชาชน สอดคล้องกับแนวคิดชุมชนเป็นฐาน กล่าวคือประชาชนที่มีความต้องการร่วมกันได้เข้าร่วมประชุม ร่วมแสดงความคิดเห็นเพื่อแบ่งปันความคิดและประสบการณ์ ซึ่งในกรณีที่ไม่สามารถให้สมาชิกทั้งหมดเข้าร่วม ก็อาจให้เข้าร่วมเฉพาะตัวแทนก็ได้ โดยประชาชนเป็นผู้ระบุประเด็นที่ต้องการแก้ไข ซึ่งมักส่งผลกระทบต่อชีวิตของพวกเขา โดยปกติมักร่วมมือกับองค์กรภายนอกในรูปภาคีเครือข่ายในการระดมทรัพยากร และการเปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์กระบวนการดังกล่าวนี้จะมีชุมชนเป็นเจ้าของประเด็นปัญหาที่พวกเขาสนใจ โดยในการแก้ไขปัญหา นั้น กระทำการมีส่วนร่วม

ส่วนร่วม การสร้างขีดความสามารถ และการพัฒนาชุมชน และตามแนวทางการเสริมพลังชุมชน ในกระบวนการที่ชุมชนก้าวขึ้นมาควบคุมการตัดสินใจ รวมทั้งควบคุม ทรัพยากรที่มีอิทธิพลต่อชีวิตของพวกเขาและปัจจัยกำหนดต่อสุขภาพ (The determinants of health) จุดที่ทำให้การเสริมพลังชุมชนแตกต่างไปจากแนวคิดอื่นๆ ก็คือ การมีความรู้สึกที่จะต้องต่อสู้เพื่อการปลดปล่อยให้หลุดพ้นจากพันธนาการที่ผูกมัดพวกเขาอยู่ (Laverack, 2007a, p. 22) และสอดคล้องกับแนวคิดการเป็นภาคี (partnership) เครือข่าย (networks) และพันธมิตร (alliances) กับกลุ่มต่างๆ ทั้งภายในและภายนอกชุมชนที่มีผลประโยชน์ร่วมกัน และตกลงที่จะดำเนินกิจกรรมเพื่อบรรลุเป้าหมายร่วมกัน (Laverack, 2007a)

ปัจจัยความสำเร็จภายนอกด้านการสนับสนุนการบริหารจัดการกลุ่มที่ส่งผลให้การบริหารกลุ่มของชุมชนบ้านถ้ำผิงประสบผลสำเร็จเนื่องจากมีหลายหน่วยงานทั้งภาครัฐและภาคเอกชนเข้ามาสนับสนุนให้การบริหารจัดการกลุ่มมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการพัฒนาชุมชนคือ กระบวนการที่หน่วยงานภายนอกเข้าไปช่วยชุมชนในการปรับปรุงชีวิตความเป็นอยู่ ซึ่งปกติจะเชื่อมโยงกับการกระจายทรัพยากร สร้างโอกาสทางเศรษฐกิจ/การเมือง โครงสร้างพื้นฐานและพัฒนาสังคมรวมไปถึงความพร้อมของชุมชน (Community readiness) ซึ่งเป็นสถานะที่ชุมชนมีการเตรียมความพร้อมสำหรับการเข้าร่วมเป็นภาคีกับหน่วยงานภายนอก ในการนำโครงการไปดำเนินงานร่วมกัน (Laverack, 2007a, p. 22)

ปัจจัยความสำเร็จภายนอกด้านการร่วมผลักดันเป้าหมายของชุมชนชุมชนบ้านถ้ำผึ่ง ประสบผลสำเร็จในการเป็นชุมชนต้นแบบที่มีศักยภาพ เนื่องด้วยการเสริมพลังของการสร้างขีดความสามารถชุมชนให้ผลักดันเป้าหมายของตนเอง ให้ประสบผลสำเร็จ สอดคล้องกับแนวคิดชุมชนเป็นฐานของการสร้างขีดความสามารถซึ่งเป็นแนวคิดที่เป็นระบบเกี่ยวกับการสร้างสิ่งมีค่าหรือคุณลักษณะให้กับชุมชน ชุมชนภายใต้บริบทของโครงการ โดยใช้ยุทธศาสตร์ในการถอดความคิดอัน ชับซ้อนออกเป็น “มิติ” (domains) ต่างๆ ที่ประกอบขึ้นเป็นการจัดระเบียบและการขับเคลื่อนเพื่อการเปลี่ยนแปลงชุมชน (Laverack, 2007a, p. 22)

ปัจจัยความสำเร็จภายนอกด้านการสนับสนุนศักยภาพชุมชนให้เข้มแข็งสอดคล้องกับแนวคิดการเสริมพลังชุมชนด้านเชื่อมโยงกับเครือข่ายการเป็นภาคี (partnership) เครือข่าย (networks) และพันธมิตร (alliances) กับกลุ่มต่างๆ ทั้งภายในและภายนอกชุมชน) ที่มีผลประโยชน์ร่วมกัน และตกลงที่จะดำเนินกิจกรรมเพื่อบรรลุเป้าหมายร่วมกัน (Laverack, 2007a) นอกจากนี้การสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอกที่สนับสนุนศักยภาพชุมชนให้เข้มแข็ง สอดคล้องกับแนวคิดของ Laverack ที่กล่าวถึงบทบาทของหน่วยงานภายนอก ได้แก่ เจ้าหน้าที่รัฐ องค์กรอิสระ NGO ฯลฯ องค์กรภายนอกจะต้องไม่ครอบงำ แต่ควรทำหน้าที่เอื้ออำนวยให้เกิด “อำนาจจากภายใน” (power from within) เพื่อนำไปสู่ “อำนาจร่วม” (power-with) (Laverack,

2007a, p. 22)

จากการวิเคราะห์ชุมชนต้นแบบบ้านถ้ำผึ่งที่มีการพัฒนาชุมชนได้อย่างเข้มแข็ง ส่งผลให้เกิดโมเดลของการพัฒนาชุมชนเข้มแข็งขึ้น ประกอบด้วยปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก ดังกล่าวแล้วข้างต้น การน้อมนำศาสตร์พระราชาเข้ามาบูรณาการโดยอาศัยหลักสามัคคีธรรมสู่การพัฒนา ศักยภาพชุมชนกับชุมชนบางไผ่ จากผลการวิจัย ประกอบด้วย ด้านความประนีประนอมและการประสานประโยชน์ ด้านความร่วมมือในการปฏิบัติงาน ด้านความร่วมมือและความพร้อมเพรียงในการประชุม และด้านความรับผิดชอบต่อหน้าที่ที่ทั้งส่วนตนและส่วนรวมซึ่งถูกนำไปรวมกับโมเดลของการพัฒนาชุมชนเข้มแข็งของชุมชนบ้านถ้ำผึ่ง เกิดเป็นโมเดลใหม่ของการน้อมนำหลักสามัคคีธรรมสู่การพัฒนา ศักยภาพชุมชนที่ได้นำมาประยุกต์ใช้กับชุมชนบางไผ่ไม่ทำให้เห็นว่าปัจจัยขับเคลื่อนที่สำคัญของชุมชนที่ประสบความสำเร็จคือความสามัคคีร่วมมือร่วมใจกันอันเกิดจากแรงผลักดันจากภายในและแรงสนับสนุนจากภายนอก โดยเป้าหมาย ความเข้มแข็งของชุมชน ผลจากการพัฒนานวัตกรรมโดยการน้อมนำศาสตร์พระราชาด้วยหลักสามัคคีธรรมสู่การพัฒนา ศักยภาพชุมชนที่พบว่าเหมาะสมเป็นอย่างมากที่จะพัฒนา ศักยภาพให้ชุมชนบางไผ่ได้มีศักยภาพมากยิ่งขึ้นและนำไปสู่ความเป็นชุมชนที่เข้มแข็ง ต่อไปในอนาคต สอดคล้องกับหลักสามัคคีธรรมของพระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต, 2546) ที่ว่าความสามัคคีนั่น หมายถึง ความพร้อมเพรียงกันมีน้ำหนึ่งใจเดียวกัน สมานฉันท์ หมายถึง มีความพอใจร่วมกันพร้อมใจกัน

นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับผลงานวิจัยของพระครูปลัดวิชาญ ชาตวิโร (แดงประไพ) (2550) ที่กล่าวถึงความสามัคคี หมายถึง ความพร้อมเพรียงกัน ไม่ทะเลาะเบาะแว้ง ไม่วิวาทบาดหมางกันความสามัคคีมีอยู่ 2 ประเภท ได้แก่ ความสามัคคีทางกาย และความสามัคคีทางใจ ความสามัคคีจะเกิดขึ้นได้ก็ด้วยความร่วมมือร่วมใจกัน มีพฤติกรรมทางกายและแนวคิด เห็นเป็นไปในทิศทางเดียวกัน เห็นประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าของตน และสอดคล้องกับแนวคิดสุดตันตปิฎกขุททกนิกาย ที่กล่าวไว้ว่า มนุษย์มีพลังและศักยภาพเพียงพอที่จะสร้างสรรค์สิ่งที่ดีงามให้แก่กันและกัน แก่สังคมและโลกได้ ด้วยความตั้งใจพากเพียรพยายามร่วมกัน มีน้ำใจมีความคิดเห็นเดียวกันเพื่อสร้างสรรค์สังคมของตนให้ดียิ่งขึ้น ทั้งนี้ ได้มีการนำโมเดลไปทดลองใช้ในชุมชนบางใบไม้ ซึ่งพบว่าได้ผลจริงอย่างมีประสิทธิภาพ ได้รับการยอมรับว่าเป็นโมเดลที่ดีในการพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็งและเหมาะสมต่อการนำมาพัฒนาเป็นนโยบายและโมเดลต้นแบบของชุมชน สอดคล้องกับศาสตร์พระราชานในด้านการทดลองจนได้ผลจริง (Experiment till actionable results) พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 ดังเช่นที่ทรงใช้พระตำหนักจิตรลดารโหฐานเป็นห้องทดลองขนาดใหญ่ ที่มีทางการเลี้ยงโคนม การทำนา การปลูกพืช ปลูกป่า การทำโรงสี การทดลองทำนมผงอัดเม็ด ผลิตภัณฑ์ชีวภาพและอื่นๆ ซึ่งพระองค์ทรงทดลองเพื่อทราบว่าการต่างๆ นั้น สามารถใช้ได้ผลจริง รวมถึงแนวคิดการเข้าถึง หรือ การระเบิดจากข้างใน (Inside-out blasting) ตามแนวทางที่พระองค์

ประสงค์ให้ประชาชนหรือชุมชนเข้าไปพัฒนาหรือทำงานเพื่อเกิดการปรับตัวและพัฒนาตนเอง เกิดความต้องการที่จะพัฒนาตนเองเสียก่อนเพื่อความยั่งยืนที่ไม่ใช่การรับนโยบายจากหน่วยงานราชการตัวอย่างเดียว พระองค์ยังเน้นการพัฒนาคนเพื่อสร้างความเปลี่ยนแปลงภายในตัวเองเสียก่อน กล่าวคือ การสร้างให้ประชาชนเข้าใจในเรื่องของการพัฒนาเสียก่อน เพื่อสร้างความตระหนักและเห็นความสำคัญของการพัฒนาหรือการเปลี่ยนแปลง (สุรัสวดี หุ่นพยนต์, 2556, หน้า 1-39)

การนำชุดองค์ความรู้หรือโมเดลการน้อมนำศาสตร์พระราชากับหลักสามัคคีธรรมไปอบรมชุมชน เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง สร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน เผยแพร่ผ่านสื่อต่างๆ นั้นเป็นกระบวนการที่จะทำให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันจากความสำเร็จจากต้นแบบชุมชน โดยโมเดลการน้อมนำศาสตร์พระราชากับหลักสามัคคีธรรมไปสู่การพัฒนาชุมชนนั้นประกอบด้วยด้านศักยภาพภายใน ประกอบด้วย ความร่วมมือระหว่างผู้นำและสมาชิกในชุมชน ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญต่อการพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็ง โดยต้องอาศัยปัจจัยการรวมกลุ่ม เพื่อให้เกิดความร่วมมือในการผลักดันเป้าหมายของชุมชน นอกจากนี้การสร้างจิตสำนึกร่วมยังมีความสำคัญต่อการร่วมกันอย่างหนักแน่นต่อการพัฒนาชุมชนในหลากหลายมิติ และปัจจัยที่สำคัญอีกประการหนึ่งนั่นคือ การสร้างเครือข่ายบริหารจัดการภายในชุมชน เพื่อให้เกิดการทำงานประสานกันอย่างชัดเจน ทั้งนี้ ความสำเร็จจะเกิดขึ้นได้ต้องอาศัยหลักสามัคคีธรรมโดยเฉพาะอย่าง

ยิ่งความรับผิดชอบต่อนหน้าที่ทั้งต่อตนเองและส่วนรวม และความร่วมมือในการประชุมอย่างพร้อมเพรียงกัน เพื่อการเสนอแนวคิด รับรู้แนวทางการพัฒนาชุมชน รวมถึงการหาแนวทางในการพัฒนาชุมชนร่วมกันด้านศักยภาพภายนอกชุมชน ประกอบด้วย การสนับสนุนจากภายนอก ที่สำคัญคือการสนับสนุนให้ชุมชนมีศักยภาพที่สูงขึ้น เพื่อบรรลุเป้าหมายได้ง่ายขึ้น โดยมีปัจจัยสำคัญในด้านการสนับสนุนการบริหารจัดการกลุ่ม การร่วมผลักดันเป้าหมายของชุมชน และการสนับสนุนศักยภาพของชุมชนให้เข้มแข็ง จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีความหมายของทั้งภาครัฐและภาคเอกชนให้ความสำคัญกับชุมชนและเข้ามา มีบทบาทสำคัญในการสนับสนุน ส่งเสริม และขับเคลื่อนนโยบาย เสริมกลไก และอำนวยความสะดวกให้ชุมชนเข้าถึงเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุดในหลายด้าน ด้านความร่วมมือในการปฏิบัติงานจึงมีความสำคัญในการปฏิบัติงานร่วมกันระหว่างชุมชนและเครือข่ายจากภายนอก ประสานงานกันอย่างเข้าใจเป้าหมายร่วมกัน มีการวางแผนและพัฒนาร่วมกันตามหลักสามัคคีธรรม

6. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ชุมชน องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาศักยภาพชุมชนในมิติที่หลากหลาย ควรนำโมเดลการน้อมนำศาสตร์พระราชากับการพัฒนาศักยภาพชุมชนไปถ่ายทอดในวงกว้างในระดับชุมชนท้องถิ่น จังหวัดในหลากหลายรูปแบบ เพื่อให้เข้าใจใน

แนวทางการขับเคลื่อนชุมชนที่จะพัฒนาได้อย่างมีประสิทธิภาพอย่างมีส่วนร่วมของคนในชุมชน ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนได้ในอนาคต โดยเน้นไปสู่การนำนโยบายหรือโมเดลดังกล่าวนี้ไปสู่การปฏิบัติให้มากขึ้น พร้อมกับการประเมินผล เพื่อปรับปรุงแก้ไขและพัฒนาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาหรือการประยุกต์ใช้หลักธรรมอื่นๆ มาบูรณาการเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาศักยภาพชุมชนได้อย่างประสบผลสำเร็จ เพื่อสร้างการเรียนรู้และปฏิบัติร่วมกัน

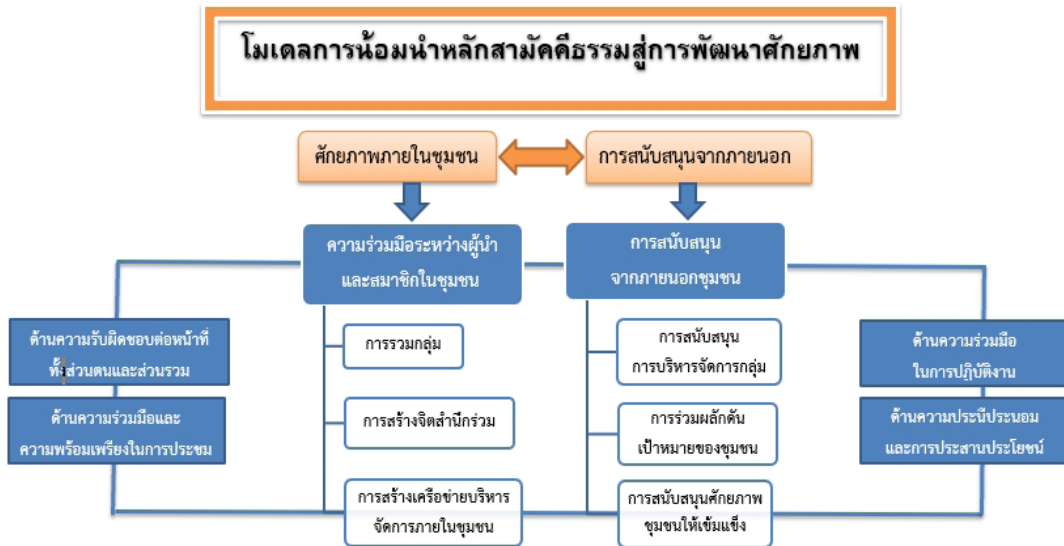
2.2 ควรมีการศึกษาด้านการประเมินผลการพัฒนาศักยภาพชุมชนในหลายมุมมอง เพื่อสะท้อนให้เห็นแนวทางการพัฒนาที่เหมาะสมตามอัตลักษณ์ของพื้นที่

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

จากการวิจัยเรื่อง การน้อมนำศาสตร์พระราชาด้วยหลักสามัคคีธรรมสู่การพัฒนา ศักยภาพชุมชน ทำให้ผู้วิจัยได้นำชุดองค์ความรู้ หรือโมเดลการน้อมนำศาสตร์พระราชาด้วยหลักสามัคคีธรรมไปอบรมชุมชน เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง สร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนและเผยแพร่ผ่านสื่อต่างๆ นั้น เป็นกระบวนการที่จะทำให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกัน จากความสำเร็จจากต้นแบบชุมชน โดยโมเดลการน้อมนำศาสตร์พระราชาด้วยหลักสามัคคีธรรมไปสู่การพัฒนาชุมชนด้วย ศักยภาพภายใน ความร่วมมือระหว่างผู้นำและสมาชิกในชุมชน ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญต่อการพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็ง โดยต้องอาศัยปัจจัยการรวมกลุ่ม

เพื่อให้เกิดความร่วมมือในการผลักดันเป้าหมาย ของชุมชน ตามแผนภาพดังนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับ

เอกสารอ้างอิง

- กลุ่มงานยุทธศาสตร์และข้อมูลเพื่อการพัฒนาจังหวัดนครปฐม. (2561). *แผนพัฒนาจังหวัดนครปฐม 4 ปี (พ.ศ.2561-2564)*. นครปฐม: กลุ่มงานยุทธศาสตร์และข้อมูลเพื่อการพัฒนาจังหวัดนครปฐม.
- กลุ่มงานยุทธศาสตร์และข้อมูลเพื่อการพัฒนาจังหวัดสระแก้ว. (2561). *แผนพัฒนาจังหวัดสระแก้ว (พ.ศ. 2561-2564)*. สระแก้ว: กลุ่มงานยุทธศาสตร์และข้อมูลเพื่อการพัฒนาจังหวัดสระแก้ว
- พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต). (2546). *พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์*. (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพฯ: เอส อาร์พริ้นติ้ง แมส โปรดักส์.
- พระครูปลัดดิชาญ ชาติวิโร (แดงประไพ). (2550). *การศึกษาวិเคราะห์เรื่องสามัคคีธรรมในพุทธปรัชญาเถรวาท*. (วิทยานิพนธ์ศาสนศาสตรมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.
- มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย. (2553). *พระไตรปิฎกและอรรถกถาแปล*. (พิมพ์ครั้งที่ 4). นครปฐม: มหามกุฏราชวิทยาลัย.
- สุรัสวดี หุ่นพยนต์. (2556). งานอาสาสมัครในประเทศไทยและทิศทางในอนาคต. *วารสารพัฒนศาสตร์*, 9(2), 1-39.
- สุภาวงศ์ จันทวานิช. (2549). *การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพ*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- Brinkerhoff, W. D., & Azfar, O. (2006). Decentralized local governance in fragile states: learning from Iraq. *International Review of Administrative Sciences*, 75(4), 585-607.
- Freire, P. (1972). *Cultural Action for Freedom*. Middlesex: Penguin Books.
- Laverack, G. (2007). *Health Promotion Practice: Building Empower Communities*. Berkshire: Open University Press.

